

LUẬN ÁN TIẾN SĨ KINH TẾ
CHU TRỌNG TRÍ. *Xuất khẩu dệt may Việt Nam trong bối cảnh hình thành các hiệp định thương mại tự do thế hệ mới*

Chuyên ngành: Kinh tế quốc tế

Mã số: 9 31.01.06

Dệt may là một trong các ngành xuất khẩu mũi nhọn của Việt Nam và được xác định là ngành công nghiệp trọng điểm trong quá trình phát triển kinh tế của đất nước. Vì vậy, các vấn đề của ngành dệt may luôn được xem là nội dung trọng tâm trong đàm phán các hiệp định thương mại tự do (FTA). Tham gia các FTA thế hệ mới với Liên minh Châu Âu (EVFTA), Hiệp định Đối tác Toàn diện và Tiến bộ xuyên Thái Bình Dương (CPTPP) và các hiệp định thương mại song phương, ngành dệt may của Việt Nam có nhiều cơ hội phát triển mạnh mẽ nhưng cũng phải đối mặt với nhiều rủi ro, thách thức. Để tận dụng tốt các cơ hội cũng như vượt qua những thách thức trong bối cảnh mới, Việt Nam tất yếu cần phải có chính sách, giải pháp hợp lý, đồng bộ để thúc đẩy hơn nữa xuất khẩu các sản phẩm dệt may. Luận án góp phần đem đến cái nhìn tổng quát về tình hình xuất khẩu dệt may Việt Nam trong bối cảnh hình thành và thực thi các FTA thế hệ mới.

Ngoài phần mở đầu, kết luận và danh mục tài liệu tham khảo, Luận án được trình bày trong 4 chương: Chương 1- *Tổng quan các công trình nghiên cứu liên quan đến chủ đề luận án*. Chương 2- *Cơ sở lý luận về xuất khẩu dệt may trong bối cảnh Việt Nam tham gia các FTA thế hệ mới*. Chương 3- *Thực trạng xuất khẩu dệt may Việt Nam trong bối cảnh Việt Nam tham gia các FTA*

thế hệ mới. Chương 4- *Định hướng và một số giải pháp thúc đẩy xuất khẩu dệt may Việt Nam trong bối cảnh Việt Nam thực thi các FTA thế hệ mới*. Dưới đây là một số nội dung nổi bật của Luận án.

Ngành công nghiệp dệt may Việt Nam trong những năm gần đây được đánh giá đã có những bước tiến tích cực cả về sản xuất và xuất khẩu. Trong đó, tốc độ tăng trưởng trong sản xuất của ngành dệt may bình quân giai đoạn 2016-2020 đạt 7,9%/năm. Cùng với sản xuất, xuất khẩu toàn ngành dệt, may mặc của Việt Nam cũng đạt được kết quả đáng khích lệ trong những năm gần đây. Trong giai đoạn 2009-2021, mặc dù có một số biến động của thị trường thế giới ảnh hưởng đến xuất khẩu dệt may của Việt Nam như khủng hoảng tài chính toàn cầu năm 2008-2009 hay hiện tượng Brexit ở Anh nhưng kim ngạch xuất khẩu nhìn chung vẫn duy trì mức tăng trưởng cao, đóng góp quan trọng cho tổng kim ngạch xuất khẩu của Việt Nam, qua đó góp phần tích cực vào tăng trưởng kinh tế, tạo việc làm và thúc đẩy giải quyết các vấn đề an sinh xã hội.

Kết quả nghiên cứu của Luận án cho thấy, từ năm 2009 đến năm 2021, kim ngạch xuất khẩu dệt may của Việt Nam tăng hơn 4,4 lần (từ 9,1 tỷ USD lên hơn 40,4 tỷ USD), tốc độ tăng trưởng xuất khẩu ngành bình quân hằng năm đạt 12,78%. Trong giai đoạn 2009-2019 tốc độ tăng trưởng xuất khẩu ngành bình quân là 14,64%, riêng năm 2020 kim ngạch xuất khẩu dệt may sụt giảm chỉ còn 10,26% do ảnh hưởng của dịch Covid-19, nhưng lại phục hồi và tăng trở lại vào năm 2021 với 15,43%.

Trong giai đoạn 2009-2021, ngành dệt may luôn đóng góp hơn 10% giá trị sản xuất công nghiệp của Việt Nam, là ngành giữ vị trí xuất khẩu số 1 của Việt Nam giai đoạn 2007-2012 và vị trí số 2 giai đoạn 2013-2021. Trên thị trường xuất khẩu dệt may toàn cầu, Việt Nam luôn duy trì vị trí là quốc gia xuất khẩu dệt may lớn thứ 4 thế giới với khoảng 5% thị phần, đứng sau Trung Quốc, Ấn Độ và Bangladesh giai đoạn 2009-2019, đặc biệt vượt qua Bangladesh để trở thành nhà xuất khẩu dệt may lớn thứ 3 thế giới từ năm 2018.

Theo kết quả nghiên cứu của Luận án, năm 2019, xét về giá trị tuyệt đối, tổng kim ngạch xuất khẩu dệt may của Việt Nam đạt 39 tỷ USD, tăng trưởng khoảng 7,55% so với năm 2018. Năm 2020, tổng kim ngạch xuất khẩu các sản phẩm của ngành dệt may đạt khoảng 35 tỷ USD, giảm 10,1% so với năm 2019. Năm 2021, kim ngạch xuất khẩu toàn ngành hàng dệt may đạt 40,4 tỷ USD, tăng 15,43% so với năm 2020. Trong 6 tháng đầu năm 2022, kim ngạch xuất khẩu dệt may ước đạt khoảng 22,3 tỷ USD, tăng 17,7% so với cùng kỳ năm 2021. Giai đoạn 6 tháng cuối năm 2022, tình hình xuất nhập khẩu ngành dệt may chững lại do chịu ảnh hưởng trực tiếp từ lạm phát, cuộc xung đột giữa Nga và Ukraine, chính sách “Zero Covid” của Trung Quốc khi Việt Nam đang nhập khẩu trên 40% nguyên phụ liệu từ thị trường này cùng những yêu cầu khắt khe từ phía các quốc gia nhập khẩu về cam kết phát triển bền vững, chống biến đổi khí hậu... Trước những khó khăn đó, kim ngạch xuất khẩu dệt may Việt Nam vẫn giữ mức tăng trưởng tốt, năm 2022 ước đạt 42 tỷ USD, tăng 3,8% so với năm 2021.

Luận án phân tích thực trạng xuất khẩu dệt may của Việt Nam sang thị trường thế giới nói chung qua các năm, đặc biệt là thị

trường CPTPP, EU, Vương quốc Anh và Bắc Ireland, là các nước và khu vực mà Việt Nam đã ký các FTA thế hệ mới là CPTPP, EVFTA, UKVFTA. Theo đó, xuất khẩu các sản phẩm ngành dệt may của Việt Nam đã được mở rộng tới 180 quốc gia và vùng lãnh thổ nhưng chủ yếu vẫn tập trung vào 5 thị trường chủ lực là Hoa Kỳ, EU, Nhật Bản, Hàn Quốc và Trung Quốc. Trong giai đoạn 2009-2021, Hoa Kỳ luôn là thị trường nhập khẩu hàng dệt may lớn nhất của Việt Nam. Xét về giá trị tuyệt đối, kim ngạch xuất khẩu dệt may sang thị trường Hoa Kỳ tăng trưởng ổn định từ mức 4,5 tỷ USD năm 2009 lên: 6,12 tỷ USD năm 2010; 10,96 tỷ USD năm 2015; 13,99 tỷ năm 2020; và 16,09 tỷ năm 2021; Tính riêng 10 tháng đầu năm 2022 đạt 13,9 tỷ USD. Giá trị xuất khẩu hàng dệt may sang CPTPP năm 2019 đạt 5,3 tỷ USD, tăng 7,4% so với năm 2018; năm 2020 do ảnh hưởng của dịch Covid-19 nên giảm 9,6% so với năm 2019, đạt 4,8 tỷ USD; lũy kế 5 tháng đầu năm 2021, kim ngạch xuất khẩu đạt 1,94 tỷ USD, tăng 2,03% so với cùng kỳ năm 2020 và chỉ còn giảm 3,97% so với cùng kỳ năm 2019, cho thấy xuất khẩu mặt hàng này của Việt Nam sang thị trường CPTPP hồi phục chậm hơn so với các thị trường lớn khác như Hoa Kỳ, EU...

Xuất khẩu dệt may của Việt Nam chủ yếu là các sản phẩm may, trong khi đó các loại sản phẩm xơ sợi chiếm tỷ trọng tương đối nhỏ. Trong bối cảnh hình thành các FTA thế hệ mới, mặc dù còn nhiều hạn chế cần khắc phục nhưng xuất khẩu dệt may của Việt Nam tiếp tục cho thấy sự gia tăng, đặc biệt là các mặt hàng chất lượng cao, đồng thời có sự dịch chuyển cơ cấu tích cực, thể hiện sự nắm bắt cơ hội khi các FTA thế hệ mới có hiệu lực. Tuy vậy, xuất khẩu ngành hàng dệt may hiện nay của Việt Nam vẫn

phụ thuộc vào các doanh nghiệp có vốn đầu tư nước ngoài, thiếu chủ động nguồn cung đầu vào cho sản xuất, và trong chuỗi giá trị ngành dệt may mới chỉ tham gia ở những khâu tạo ra giá trị gia tăng thấp, cơ cấu xuất khẩu ngành hàng dệt may chủ yếu phụ thuộc vào phương thức gia công xuất khẩu sẽ là những thách thức hết sức đáng quan ngại cho sự phát triển của ngành. Tuy nhiên, bằng các chính sách ở tầm vĩ mô của Nhà nước và nhận thức đúng đắn về con đường phát triển ở tầm vi mô của các doanh nghiệp nhằm chuyển dịch cơ cấu ngành dệt may theo hướng hiện đại, thân thiện với môi trường và bền vững nhằm tận dụng các lợi thế mà các FTA thế hệ mới mang lại được xem là hướng đi đúng đắn và phù hợp nhằm phát triển sản xuất và thúc đẩy xuất khẩu dệt may của Việt Nam trong thời gian tới.

Hiện nay, hai FTA thế hệ mới quan trọng nhất đối với Việt Nam là EVFTA và CPTPP đã chính thức có hiệu lực với những phạm vi cam kết mở rộng và mức độ cam kết cao nhất mà Việt Nam từng

tham gia đàm phán và ký kết. Việc này sẽ tạo nhiều xung lực mới cho phát triển, tuy nhiên cũng có thể ẩn chứa nhiều rủi ro và thách thức. Để thúc đẩy xuất khẩu dệt may của Việt Nam trong quá trình thực thi các hiệp định FTA thế hệ mới, Luận án chỉ ra rằng Nhà nước cần thực hiện một loạt các nhóm giải pháp liên quan đến thị trường, đầu tư, quản lý, nguồn nhân lực, khoa học công nghệ, bảo vệ môi trường và nguồn nguyên phụ liệu. Bên cạnh đó, bản thân doanh nghiệp cũng phải tự đổi mới chính mình sao cho thích ứng và phù hợp với các cam kết trong các FTA thế hệ mới, đồng thời áp dụng các biện pháp nhằm tối ưu hóa các điều khoản mà các FTA thế hệ mới đem lại. Cụ thể là: tái cấu trúc ngành may mặc, xây dựng thương hiệu và kênh phân phối riêng, đồng thời tận dụng nguyên tắc ngoại lệ trong cam kết xuất xứ.

Luận án được bảo vệ thành công tại Hội đồng chấm luận án cấp Học viện, họp tại Học viện Khoa học xã hội năm 2023.

TV.

giới thiệu